

Innehåll Frysen #7

4 **Fråga redaktionen**

Vad tycker redaktionen om rädslor, badrum och håriga gurkor?

6 **Plick och plock**

Musikdrömmar och korallrev

8 **Top 5 Fantasyböcker**

Upptäck böcker i fantasygenren och bli inspirerad!

12 **Konsten att leva i samklang**

Stort bildreportage från hållbarhetsfestivalen ART

18 **Ärlig recension av Fight Club**

En recension av filmen Fight Club från år 1999

20 **Vad är DMP?**

Svar på några frågor om inriktningen Digital medieproducent

22 **Hanna Wildow**

Hanna är lärare i passionen digital medieproducent på estetiska programmet och håller också på med konst

28 **Kollage för hållbarhet**

Av skolans bild- och formelever

30 **Känner du Johan Lind?**

En intervju med läraren Johan Lind

32 **Flytande röster**

Kollektiv poesi av treorna på Text & form

34 **Att ändra radikala tankemönster**

Björn Berglund på EXIT berättar hur de hjälper folk att lämna radikala grupper

36 **Fryshusets värdegrund**

Christina har intervjuat Fryshusets rektor om Fryshusets värdegrund

40 **QUIZ om hållbarhet**

Testa dina kunskaper om FN:s globala mål nr 15

Fråga redaktionen

Frysens innehåll är skapat av elever på Fryshuset – årskurs 1 på passion Digital medieproducent bildar tidningens redaktion. De får introducera sig genom att svara på tre frågor:

1. Vad är du mest rädd för?
2. Beskriv ditt badrum med tre verb
3. Du blir fångad av en lustig liten trollkarl, han ger dig ett dilemma. Förvandlas till en obehagligt hårig levande gurka med tänderna på läpparna som är besatt av choklad och guldmynt? Eller till en möjlig och levande tomat med extremt små tår, magproblem och en törst för blod. Vad väljer du och varför?

Aston Mann

1. Spindlar
2. Stökigt, kallt och mysigt
3. Jag hade nog valt den obehagliga gurkan eftersom om man ska vara en grönsak kan man lika gärna vara läskig. Då hade jag inte behövt döda folk heller...

Zahra Rahim

1. Dålig musik – fast det är subjektivt, såklart. Vill heller inte drunkna
2. Gråta, sjunga, andas
3. Jag väljer tomaten för jag har ändå magproblem –staying strong

Max Sennerstam Sandin

1. Att vara förföljd och att vara uttråkad
2. Duscha, borsta och chill
3. Jag väljer tomaten, låter som en mycket intressantare livsstil

Néo Chebaro

1. Blöt mat och mat i vatten
2. Går på toa, borstar tänderna och duschar
3. Den första för då slipper jag magproblem

Maja Åkesson

1. Kanske att hamna i en syraattack på stan? Det är så plötsligt och oväntat
2. Kan inte komma på något. Svårt att beskriva något med verb
3. Gurkan. Bryr mig inte om utseendet, så länge ingen dricker mitt blod bara

Oliver Wallin

1. Att folk i min närhet ska dö
2. Tvättar, ramlar och klättrar
3. Jag väljer det första för att jag inte tycker om tomater :)

Christina Elliot

1. Mörkret
2. Ljust, rent, fint
3. En tomat för att den kändes fräschare

Elvis Bajramovic

1. Maneter, saker som är djupa och att vara uttråkad.
2. Basta, städa och greja
3. Ehh... jag väljer väl gurkan. Varför vet jag inte riktigt. Det känns bara bättre att vara en hårig gurka än en möjlig tomat

Kevin Jakobsson

1. DÖDEN
2. Stort, grejer och dusch
3. En obehagligt gurka som är besatt av choklad och guldmynt pga att jag inte är möjlig och inte blodtörstig. Det enda jag begär är choklad och guldmynt som är både gott och bra, för jag kan använda guldmynten till att köpa mer choklad. Och jag är redan obehaglig och hårig, vilket gör att jag kan leva och skrämma bort dem som vill skada mig eller göra mig något ont. Så jag lever längre än om jag var möjlig och hade små tår. Och att vara blodtörstig är inte lätt, för det finns olika typer av blod och det är en större risk att jag dör än att någon dör pga mig

Ellie Helispää

1. Havsodjur
2. Pumpa, tvätta, observera
3. Tomat. Jag hatar hår

Pål Björnstad

1. Jag är mest rädd för höga höjder
2. Rent, glänsande, vita väggar
3. Jag skulle vilja förvandlas till en levande gurka. För att då kommer jag inte ha lika många besvär som en möjlig tomat. Jag kanske inte kommer vara vackrast, men slipper magproblem

Stora musikaktörer ger nu chansen för unga att slå igenom

Av: Roksana Kurdziel Foto: Adobe Stock / artitwpd

Grammis och Fryshuset samarbetar tillsammans med Spotify och Live Nation för att ge unga en ärlig chans inom musikbranschen oavsett kön, hudfärg och postnummer. Initiativet heter "Grammis + Fryshuset + You" och består av två stycken inspirationsdagar som sker på Fryshuset samt en managementutbildning.

Syftet med samarbetet är att erbjuda unga från underrepresenterade grupper mer gynnsamma förutsättningar att ta ett första steg in i musikbranschen. Fryshuset ansvarar för att genomföra initiativet med målgruppen vilken innebär unga underrepresenterade människor. Ungdomarna ska då ha en möjlighet att genom utbildning och branschkunskap införskaffa sig nödvändig kunskap för att ta in första kliv på musikscenen i Sverige. ●

... korallrev är ett av de ekosystem som har den största biologiska mångfalden.

... en fjärdedel av marint liv är beroende av att korallreven mår bra.

... stora barriärrevet utanför Australien är världens största barriärrev.

Och det är så stort att det kan ses från rymden!

Visste du att...

Av: Oliver Wallin
Foto Adobe Stock / Takashi Nagaku

... havet producerar mellan 50 och 80 procent av syret i atmosfären.

... det finns ca 6 500 korallarter som vi vet om.

... två tredjedelar av det stora barriärrevet har blekts.

... genom att bevara kustnära skog minskas belastningen för korallerna.

... över 1 miljard människor är beroende av mat som kommer från korallreven.

Källor: naturesidan.se reef-world.org myplanet.se naturskyddsforeningen.se havet.nu wwf.se

Top 5

Fantasy från Bibblan

Fantasy-böcker betraktas ofta som böcker för barn. Men här vill jag bringa fram böcker från fantasygenren där karaktärerna är verkliga, storn brutalt realistisk och sammanhanget fantastiskt!

Av: Elvis Bajramovic

Sagan om Ringen

J.R.R. Tolkien

Många tycker att långa böcker kan vara jobbiga att läsa, men jag tycker att den här är värd att läsa oavsett. Den har ett fantastiskt, men gammalt språk som förklarar alla omgivningar genom alla sinnen. Dock kan det bli lite svårt att förstå vissa meningar eftersom de innehåller gamla ord.

Boken handlar om en slags mänsklig varelse kallad hobbit. Denne hobbits namn är Frodo. Han råkar ärva en ring av sin gamle kusin Bilbo. Denna ring visar sig innehålla en uråldrig ond kraft. Nu måste han leverera den till en säker plats, långt bort från hans nu inte så säkra hem. Men hans förföljare är farliga och många, och hans väg är lång. Må hans vänner hjälpa honom på vägen. ●

Bilbo: En Hobbits Äventyr

J.R.R. Tolkien

Trots att denna bok är skriven av samma författare som Sagan om Ringen så är den skriven på ett mer läsvänligt sätt. Yngre, eller nya läsare har enklare att förstå vad som faktiskt händer i berättelsen. I denna bok får man följa den unge hobben Bilbo som lever sitt lugna liv i Fylke (Shire på engelska). En dag vandrar den gamle trollkarlen Gandalf förbi och erbjuder Bilbo ett uppdrag som tjuv. Bilbo tackar nej till det märkliga jobbet. Men efter att ha deltagit på en middagsfest med ett par dvärgar och tänkt på hur kul det skulle vara att resa runt tillsammans med dem, så ändrar han sig och ger sig ut på sitt livs äventyr. Genom gamla berg fyllda med vättar måste han resa, på mjuka slätter måste han rida, och genom hemsökta skogar vandra för att nå sitt mål långt bort i fjärran öster. Men där ligger den största faran och väntar. ●

A Game Of Thrones (Kampen om järntronen)

Skriven av: George R.R. Martin

A Game Of Thrones använder inte lika svårt språk som Sagan om Ringen, men den är mer vuxen i sin berättarstil. Precis som Sagan om Ringen är den mer för vana fantasy-läsare eftersom den har en del komplicerade element av magiska myter och varelser. I boken följer man flera karaktärer i en medeltida värld. Familjen Stark är ståthållare över Norden. De är sanningsenliga och hårda. Familjen Lannister i väst är sluga och de rikaste i de sju kungadömena. Familjen Baratheon är stridslustna och starka. Och långt bort i den västra kontinenten flyr den unge Daenerys Targaryen från Kung Roberts ilska. Alla dessa familjer och flera andra riskerar att hamna i krig med varandra. Men bortom all tumult växer ett än större hot långt uppe i norr. ●

Percy Jackson: The Lightning Thief

Skriven av: Rick Riordan

Denna bok finns både på engelska och svenska (Född Till Hjälte heter den på svenska). Om man vill bli introducerad till fantasygenren så är det här en bra bok att börja med. Den är väldigt lättläst och lagom lång. Berättelsen börjar med att tolvåriga Percy, med adhd och dyslexi, är på ett museum då han plötsligt märker att han trots sin dyslexi kan läsa gammalgrekiska. Sedan blir det ännu konstigare när hans mattelärare förvandlas till en gigantisk fladdermusliknande varelse som försöker döda honom. Samtidigt stormar Percys rullstolsburna historielärare in i rummet och ger honom en penna som förvandlas till ett svärd. Efter att hans mattelärare förlorat fighten, får Percy reda på att de gamla grekiska gudarna faktiskt finns och att han själv är ett halvblod mellan en av de olympiska gudarna och en vanlig människa; samt att hans liv nu ligger i stor fara. ●

Throne Of Glass

Skriven av: Sarah J. Maas

A Game Of Thrones må vara brutal i sitt språk och i händelser, men "Throne Of Glass" är brutal i handling. Här följer man mass- och lönnmördaren Celaena Sardothien. Efter flera massakrer i den medeltida världen av Erilea har hon äntligen blivit fångad och fängslad i det stränga fängelset i Calaculla. Efter en tid av hårt slavarbete blir hon förd framför prinsen. Mot hennes förmodan tänker han inte avrätta henne. Istället vill han att hon ska slåss i ett sorts spel med andra mördare och kriminella i det kungliga slottet. Vinnaren ska få titeln Rikets Kämpe, och bli friskriven från alla brott som står i registret. Men i slottet verkar det hända mystiska saker, som på något sätt verkar leda till några av medspelarna, men också till högre uppsatta människor. Kommer Celaena kunna lösa ett mysterium, samt vinna en dödlig tävling? ●

Ett musikalbum att återkomma till när vi behöver tröst och förståelse

Komiskt ändå, hur jag ofta sa att recensioner inte spelar någon roll och att ingen genuint tar åt sig av det som sägs – medan jag idag skriver just en sådan i årets upplaga av Frysen om en skiva som jag inte kan låta bli att nämna så fort jag får chansen.

Text: Zahra Rahim Foto: Adrian Nieto

Claire Elizabeth Cottrill, professionellt känd som Clairo, är en amerikansk singer-songwriter född 1998 i Atlanta, Georgia. Claire är uppvuxen i Carlisle, Massachusetts och började aktivt lägga ut musik på internet vid 13 års ålder - bland annat på Soundcloud, Bandcamp, Youtube och Facebook. Hon slog igenom 2017 med succélåten och musikvideon Pretty girl och efter det blomstrade antalet lyssnare. Efter att videon blev viral, tecknade hon ett skivkontrakt med Fader Label där hon senare släppte debut-EP:n Diary 001.

Clairos nya album Sling kom ut i juli 2021, ungefär en månad efter att lead singeln Blouse släpptes, och är hennes andra studioalbum efter debutalbumet Immunity, 2019. Albumet producerades av både Claire och medproducenten Jack Antonoff. Denna duo spenderade en månad i Allaire Studios, New York och fortsatte sedan inspelningen på Electric Lady Studios för att slutföra projektet.

När jag lyssnade på albumet i helhet för första gången, minns jag att jag lät musiken och texterna föra mig utanför min egen värld. Jag satte mig ned helt enkelt och läste lyriken i samband med varje låt som spelades - för att inte ta en

enda detalj för given. Det första jag lade märke till är det faktum att det nya mästerverket är hyfsat annorlunda i jämförelse med tidigare skivor som artisten släppt. Jag skulle beskriva skivan som klassisk 70-tals-folkmusik, väldigt likt den stil som bland annat Joni Mitchell och Carole King skapat i sina genialiska verk.

Clairo har definitivt mognat som artist. Det märks bl.a. genom personliga och sårbara känslor som upplevts av artisten själv, men också något lyssnaren kan relatera till. Kvinnofientlighet, moderskap, förtvivlan och olycklig kärlek är några av de känslosamma ämnen vi får ta del av. Mjuka toner, vackra, men hjärtskärande texter och en bekant röst - rösten som jag själv skulle beskriva som tröstande och förståelig.

Den sjunde låten Harbor är musikstycket jag konstant lockas till då den inte bara väcker känslosamma associationer för mig, utan även är tillika så fager att mitt hjärta dansar varenda gång jag hör på den. Just i denna låt beskrivs en otålig

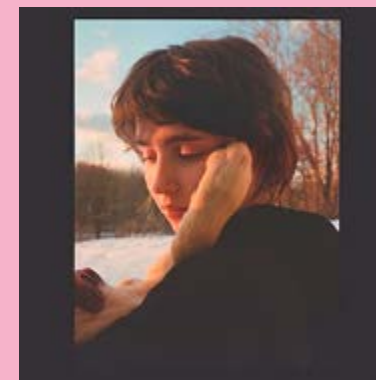
och tröttsam historia om ensidig kärlek - *I kept my faith for long enough,,,maybe you keep me around/for the constant affirmation. Clairo fortsätter sedan; I'll let you win and I'll let you tie/ the ribbon to my hair/just so that we could come back to this/ if we really cared.* Vi kan förstå att sångaren insett att relationen inte fungerar i dagsläget, men hon talar även om för den andre att hon gärna skulle ge situationen en till chans om båda är villiga att försöka på nytt. Senare mot låtens slut sjunger Clairo: *Keeping me close while you hold me out and say/"I don't love you that way". What I wish I had with you/I'll pretend until it's true,,,swallow the pill it's only fair that I*

hear/you don't love me that way. Nu är frasen "I don't love you that way" böjd på så sätt att den inte längre kommer ur partners perspektiv, utan är äntligen något Claire själv kan yttra i och med att hon inser samt accepterar att kärleken inte är ömsesidig och därmed använder "you".

Spåret precis efter Harbor på skivan heter Just For Today och är likväl fascinerande. Mestadels av låten hör vi rätt och slätt artistens oemotståndliga röst, en gitarr som spelas i takt med de känslor som upphävs i sällskap av läckra stränginstrument. Lyriken i låten är rörande, man hör känslan i Claires röst på ett tydligt sätt. *It's getting late/since when did taking time take all my life?* är en retorisk fråga som inleder låten. *As we speak, I'm here to meet devils for tea/peering 'round the corner of my life/I throw my drink into the faces of my demise* fortsätter Clairo. Slutligen avslutas spåret med *At thirty, your honey's gonna ask you, "what the hell is wrong with me?"/and finally, an answer from your throat*

comes crawling/and you can proceed. Helt ärligt, jag fick gåshud när jag för första gången analyserade vad denna text kunde innebära.

Clairo avslutar skivan med låten Management som binder ihop albumet på ett underbart sätt och som dessutom framställer hennes upplevelse i musikbranschen. Personligen ser jag fram emot att höra artistens framtida verk om det är så att hon fortsätter med arbetet - Clairo uttryckte nyligen i en intervju att hon tvekade på det. I vilket fall som helst, har vi alltid detta fabulösa album att återkomma till när vi behöver tröst och förståelse. ●

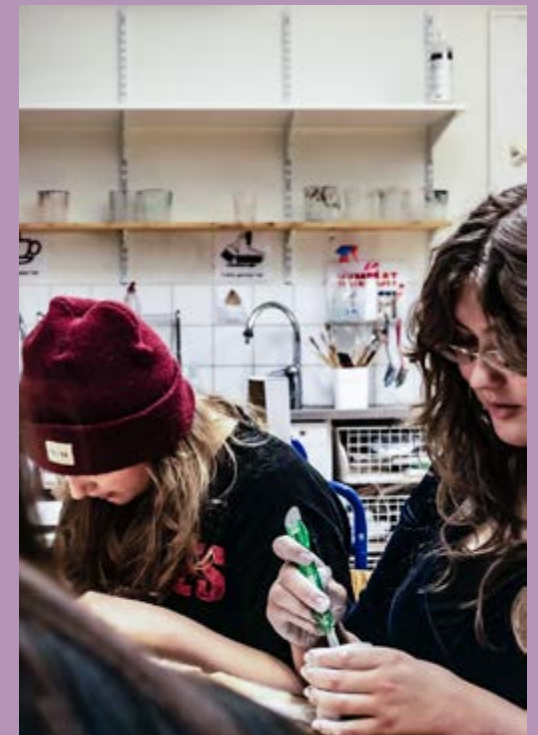
Artist:
Clairo
Album:
Sling
Releasedatum:
16 juli 2021

FESTIVAL

ART – konsten att leva i samklang med varandra

Under höstterminen 2021 arbetade Fryshusets esteter i åk 1 intensivt med att konstnärligt undersöka FN:s globala mål nr 15: Ekosystem och biologisk mångfald. Den 6–10 december kulminerade arbetet i festivalveckan "ART – om konsten att leva i samklang med varandra". Redaktionen har dokumenterat förarbetet samt musik- och teaterföreställningarna.

Foto: Kevin Jakobsson, Zahra Rahim,
Max Sennerstam Sandin och Elvis Bajramovic

Spoiler alert!

Filmen *Fight Club* är helt klart en klassiker som många känner till. Den är regisserad av David Fincher och huvudskådespelarna är Edward Norton, Brad Pitt och Helena Bonham Carter. Filmen som släpptes 1999 är baserad på boken med samma namn från 1996. Filmen var först inte så älskad men med tiden har kärleken för den ökat.

Text & illustration: Néó Chebaro

Handlingen utspelar sig i Wilmington, Delaware. Huvudkaraktären får aldrig ett namn, det enda han kallas för är "The Narrator". Han lider av DID (Dissociative Identity Disorder), vilket innebär att när han hamnar i en obekant situation han inte kan hantera, så skapar han en personlighet som kan hantera den. Personligheten som uppstår för "The Narrator" kallas för Tyler Durden och han är allt The Narrator vill vara, allt han önskar sig. Tillsammans startar de *Fight Club*.

Fight Club utvecklas senare till Project Mayhem, vilket går ut på att spränga alla banker för att allas ekonomi ska nollställas. Allt som Tyler Durden gör är egentligen huvudkaraktären själv, men för honom är det Tyler som gör det och han har ingen kontroll över det han gör och han försöker till och med stoppa honom. Det som triggar Tyler Durden att dyka upp är huvudkaraktärens *Insomnia*.

Jag tycker den här filmen är väldigt spännande och intresseväckande. Bra skådespeleri, den är fint skriven, bra regisserad, skickligt filmad och redigerad. Jag skulle säga att det här en av de bästa filmerna som gjorts. Jag älskar musikvalet i filmen som t.ex. låten *Where is my mind* av Pixies i slutet av filmen, som passar perfekt in. Jag upplever att filmen har en tydlig röd tråd vilket ger den en spännande story som är lätt att dras med i. Jag gillar mycket av det David Fincher har gjort och det här är inget undantag. Jag rekommenderar starkt filmen till dig som är lite mer insatt i psykiska sjukdomar eller du som gillar stora plot twists. ●

Vad är DMP?

DMP, eller Digital Medieproducent, är en relativt ny inriktning på det estetiska programmet. Många från andra inriktningar har ställt frågan till oss: "Vad gör ni egentligen på DMP?". Så därför tänkte vi svara på denna fråga i skoltidningen.

Text och foto av Max Sennerstam Sandin
och Elvis Bajramovic

Vad har vi arbetat med och vad är det vi gör just nu?

– Än så länge har vi haft två större projekt, ett ljudprojekt och skoltidningen. I ljudprojektet gjorde varje elev sin egna ljuddikt. Först behövde vi såklart skriva någon slags dikt eller text att läsa upp, sedan ändra på ljudet och lägga till fler ljud. Det roliga med projektet var att vi hade väldigt mycket kreativ frihet. Det var väldigt intressant att se hur alla andra i klassen hade olika idéer, vissa gestaltade en känsla och andra berättade en berättelse.

– Sedan började vi med tidningen, men mellan de båda stora projekten fick vi hålla på lite med Photoshop. Där var uppgiften att göra ett kollage av bilder som vi tagit själva eller bilder från internet. Uppgiftens syfte var främst att lära oss grunderna i Photoshop. Men även här blev kollagen olika och få liknade varandra.

– Just nu (från oktober till november) håller vi på med skoltidningen. Så nästan allt som står i denna tidning är skrivet av oss. En del skriver recensioner, andra reportage (bland annat detta) och vissa har tagit bilder för att göra kollage.

För att skapa tidningen får vi hjälp av Spektra, som är en designbyrå. Vi skickar in texterna och bilderna till dem, de formger uppslagen i tidningen och trycker den. Vi får ta en sista titt på den, för att se om något behöver ändras, innan den ges ut på gymnasiet.

Vad kommer vi att göra?

– Vi kommer arbeta med foto, grafisk kommunikation, fortsätta med digitalt skapande och hur samhället påverkar media och vice versa. Vi kommer att fota med systemkameror och jobba i vår poddstudio, samt i olika digitala program med text, ljud och bild.

Var håller vi hus?

– Om du är i Repan, gå upp för trapporna vid Röd Arena till biblioteket. När du kommer in i bibblan, så tar du höger in mot sci-fi böckerna och sedan till vänster, där finns en dörr in till vårt klassrum. På lektionerna kan vi gå ut och sätta oss vid bibliotekets soffor och bord, eller i vår poddstudio om vi behöver spela in något. ●

”Konsten öppnar upp för någonting annat”

I sin senaste konstutställning, and-akter, så vill Hanna Wildow tillsammans med konstnärerna Alva Willemark Mesaros och Tony Karlsson Savci, visa hur naturen och vi människor behöver varandra.

Av Ellie Helispää

Foto av Ellie Helispää

Vad gör du här på Fryshuset?

– Jag jobbar som lärare i passionen digital medieproducent, så jag har kurser som Medieproduktion, Digitalt skapande, Medier, Samhälle och Kommunikation. Sen är jag också konstnärlig ledare för passionen Digital medieproducent tillsammans med läraren Fanar Al-Tai.

Vad håller du på med för typ av konst?

– Jag håller på med bland annat performance, videokonst och ljudkonst. Jag har jobbat med historier som är ganska okända. I konstvärlden använder vi ordet mikrohistoria för det. Det har alltid intresserat mig, det som det inte finns så

mycket fakta om. Då får man använda sig av fantasin för att bygga berättelsen, så mina verk blir som en blandning av dokumentärt och fiktion.

Hur flyter konst och läraryrket ihop med varandra?

– Veldig mycket. I båda yrkena handlar det om att kommunicera och vara i dialog. Som lärare gäller det att skapa relationer med eleverna. Samma gäller för mig som konstnär. Vissa konstnärer gillar att stänga in sig och vara ensamma med sina verk men jag känner att jag lär mig mycket mer om jag får påverkas och ta inspiration från andra.

– Men det finns också stora skillnader mellan yrkena. Som lärare har jag ett stort ansvar för mina elever. Dels har jag ansvaret att de ska lära sig utifrån kursplanen, men också för hur de mår. Som konstnär har jag också ett visst ansvar i hur jag kommunicerar men det går inte att jämföra med det ansvar jag har som lärare. Som lärare måste jag hitta sätt att engagera mina elever, mitt mål är att förstå vad mina elever behöver snarare än att kommunicera det jag vill. Som konstnär så utgår jag mer från vad jag själv vill.

Foto: Dick Hedlund

Varför blev du intresserad av den här sortens konst. Det som många inte skulle förknippa med ordet konst?

– Jag har nog alltid haft en nyfikenhet. Jag har velat få personer att tänka när de ser och upplever min konst. Jag vill också att folk ska känna saker och reflektera utifrån känslan istället för att försöka förstå sig på. Mycket i samhället handlar om logiskt tänkande men konsten öppnar upp för någonting annat, det öppnar upp för allt som man kan känna och tänka utanför boxen.

I ditt senaste projekt jobbade du med temat om människans relation med naturen. Hur var det att jobba om just det temat.

– Utställningen heter and-akter, som en liten ordvits på ordet andakter. Det är en religiös ceremoni, som en gudstjänst eller bön. Men i det här arbetet har vi delat upp ordet och här betyder det akter där vi andas, andnings-akter. Namnet kom jag på när jag tittade på olika språkhistorier. Det visade sig att i nästan alla språk kom ordet andning från ordet ande. I nästan alla kulturer har man tänkt på andningen som ett sätt att vara kreativ, tänka nytt och nå ett högre tillstånd eller

ta sig till en annan värld. Och det är ungefär det vi har gjort i utställningen, skapat som en annan värld där människan och träden lever i symbios.

Hur var utställningen formad och vad fick ni för respons?

– Det var en slags interaktiv utställning där besökarna fick vara med och skapa. Inom konstvärlden kallar vi det för deltagande konst, vilket betyder att besökarna eller publiken är en aktiv deltagare som är med och formar utställningen snarare än att betrakta och bara titta. Utställningen handlade om hur människan och naturen behöver samarbeta. Hur vi behöver träden för att andas och hur träden behöver vår respekt.

Den togs emot väldigt väl av de barn som besökte, kanske eftersom vissa konstverk är interaktiva och bjuder in till lek. Man fick ta och känna på konstverken, känna hur materialet känns, vilket är ganska ovanligt inom konstvärlden. Och ett av verken byggde vi på plats tillsammans med de besökarna som ville. Vi hade också en koja med kuddar där man kunde ligga och kolla på videor och lyssna på ljud. ●

”Som ett open space för att kunna öva på sin passion”

Aaron Phiri om hur Fryshusets raplinje startade och hur den påverkat Sveriges hip-hop-scen.

Text: Aston Mann Bild: Juliana Ucar

Ända sedan Fryshuset under 1980-talet startades av Anders Carlberg har det varit en kreativ plats för ungdomar, där de kan följa sina passioner och umgås. Under åren har Fryshuset utvecklats och nu har verksamheten lokaler runt omkring i hela Sverige. På så vis har Fryshuset också påverkat olika subkulturer i landet, ett arbete som bl.a. innebär att bygga relationer med ungdomar. En person som spelat en stor roll i detta arbete är Aaron Phiri, som arbetat på Fryshuset i 20 år. Aston Mann har intervjuat honom.

När började du jobba på Fryshuset och vad jobbade du med då?

– Jag började jobba på Fryshuset 2001–2002 när vi startade raplinjen. Innan det fanns det en kurs som hette Modern Soul Academy. Den grundades av en amerikan som hette Tim Weeden som bl.a. jobbade med Nanny Mariano-vic, musik- och kulturansvarig på Fryshuset. Men detta var ”bara” en kurs som ungdomar kunde gå på efter skolan. Samtidigt var det på den här tiden många i samhället som diskuterade hur man kunde göra för att få ungdomar att bli mer engagerade i skolan. Från det kom idén att starta något med hip-hop på Fryshuset och så startades gymnasieinriktningen raplinjen. Jag kommer ihåg att jag fick ett samtal och en sak ledde till en annan. Så började jag lära ut hip-hop och rap!

Hur har din yrkesroll utvecklats genom tiden?

– Extremt mycket! När jag började jobba på Fryshuset var jag en artist och höll på med mina egna skivor – jobbet på Fryshuset var bara extra. Men nu är det helt tvärtom - jag är inte längre artist, utan nu skulle kunna jag kalla mig för en educator. Jag har växt i min roll som en mentor och jag försöker hjälpa andra att lyckas med deras drömmar. Så min tid på Fryshuset har betytt jättemycket för mig - det har skapat som mitt andra liv.

Hur blev du intresserad av hip-hop?

– Jag har för mig att det var 1983. Jag är ifrån Zambia så jag bodde där under den tiden. Men

jag hade vänner som studerade t.ex. i England och när de kom tillbaka hade de med sig videos med folk som dansade breakdance. Jag och mina vänner försökte också dansa, vi gjorde jams och battlade. Vi kanske inte var så bra men det var där det började.

På vilket sätt tror du att Fryshuset har påverkat hiphopen? Varför har Fryshuset lyckats med det tror du?

– Det har varit en plattform för unga och olika hip hop-artister, till exempel genom att förse dem med lokaler. Som ett open space för att kunna öva på sin passion. När man ska prata om en kultur måste man kolla på alla olika aspekter i den, inte bara en viss del. Fryshuset har varit en väldigt viktig scen för hiphopen i Sverige.

Skulle du kunna nämna några elever som det har gått extra bra för inom hiphopen?

– Ja jättemånga! Men det handlar inte om mig eller Fryshuset - det handlar om deras driv och talang. T.ex. Dida som var aktuell för några år sen och jobbade mycket med Erik Lundin. Linda Pira är en till som det har gått extremt bra för. Samt Pengar Per, en annan artist som fick lite hype. Sebbe Staxx från Kartellen kommer jag också ihåg gick på rap-linjen! Det är så många olika talangfulla ungdomar som har gått på Fryshuset.

Vad hoppas du att fryshuset kan göra för hiphopens framtid eller andra subkulturer?

– Fryshuset är en viktig mötesplats för att ungdomar ska kunna jobba med grejer som är marginaliserade. Fryshuset hjälper folk som inte anses vara ”mainstream” nog genom att ge dem plats och utrymme att arbeta med deras passioner. Det är jätteviktigt. Jag hoppas också att Fryshuset går tillbaka till att jobba utifrån Anders Carlbergs vision, vilket jag personligen tycker att verksamheten har glidit ifrån lite. Jag tror att om Fryshuset börjar jobba mer utifrån Anders vision kommer Fryshuset fortsätta spela en stor roll i samhället. ●

BILD & FORM

Kollage för hållbarhet

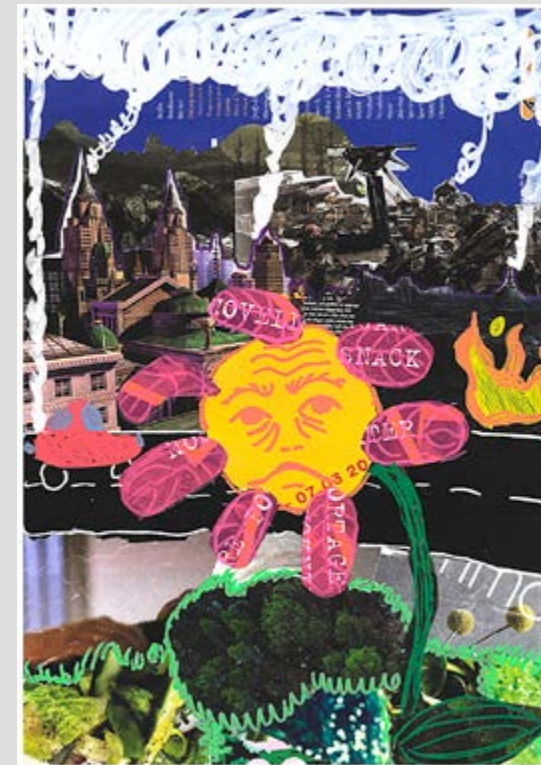
Kollage gjorda av Bild och form åk 1, del i processen till att skapa en en utställning om FN:s globala mål nr. 15 – Ekosystem och biologisk mångfald.

Nella

Ofelia

Leah

Tilde

Naturskyddsföreningen

Text & bild: Max Sennerstam Sandlin och Elvis Bajramovic

Johan Lind

Engelska- och Historielärare på Fryshuset gymnasium

Vi träffar engelska- och historieläraren Johan Lind i klassrummet Shakespeare på våning fyra i Tegelhuset i skolan i Hammarby Sjöstad en regnig eftermiddag. Vi är här för att intervjua honom. Han sitter stiligt med sin kaffekopp och väntar på vår ankomst. Han ler och välkomnar oss medan vi sätter oss ned. Vi sätter på ljudinspelningen och påbörjar intervjun

Varför valde du att utbilda dig till just lärare?

–Oj. Ska jag fatta mig kort så tänkte jag att man fick vara ledig på lördag, söndag. Jag jobbade på McDonalds innan. Men jag har en mor som var lärare som jag såg upp till väldigt mycket. Och så tänkte jag så här: jag fick höra på gymnasiet att jag var duktig på engelska och jag tyckte om engelska och så har jag alltid gillat historia; så då blev det ju så.

Var lärare ditt första jobbval?

–Nja, jag gjorde ju värnplikten först och sedan jobbade jag heltid på McDonalds, och det gjorde jag i typ tre år. Men att utbilda mig till lärare var mitt första och enda val.

Varför valde du att utbilda dig till just Engelska- och Historielärare och vilka andra lärarutbildningar har du gått, om några?

–Ja det är en bra fråga, jag har alltid tyckt att historia har varit intressant. Jag har alltid funnit nittonhundratals historia som liksom häftigt och det är alltid kul att se hur historien påverkar tiden vi lever i idag. Med just engelskan så tänkte jag att jag kunde allt, sen fick jag reda på att jag knappt kunde någonting när jag började på universitetet. Men så blev det helt plötsligt fruktansvärt intressant med språk och hur det är uppbyggt och språk har också sin egen historia. Och sedan har jag, eller nja, jag har nästan läst en kurs i italienska som jag kan använda. Men bara nästan. Så bara historia och engelska.

Vad fick dig att välja Fryshuset?

–(Johan tänker efter)... Ja... det som var den egentliga grunden när jag sökte hit, var att jag såg att de höll på mycket med grönt entreprenörskap, som jag tyckte var sjukt intressant. Så då sökte jag hit och så blev jag intervjuad av Johan Gustavsson* och några andra som skulle bli mina blivande kollegor. Och jag tyckte de var så himla trevliga så jag tog jobbet på grund av det helt enkelt.

Hur länge har du jobbat som lärare och här på Fryshuset?

–Sedan januari 2015, ungefär i sex år. Och jag har undervisat alla dessa år på Fryshuset.

Vilket eller vilka skolprojekt har vart din personliga favorit?

–Jag tycker ju om det som ni (21ES) kommer att göra snart, det här "True Cost"-projektet som handlar om hållbar konsumtion; hur man handlar kläder. Det är roligt på så sätt att det är så nära anknuten till er elever. Och till mig, det är ett intresse jag har själv, att plugga hållbar utveckling. Sedan har jag haft ett projekt med tvåorna som jag har slutat med nu, då skrev de uppsats om de amerikanska vapenlagarna; om de är bra eller dåliga.

Minns du en händelse på Fryshuset som har varit speciell eller rolig?

(Han tänker igen) –Faktiskt om jag ska nämna något specifikt, så har vi ju i tvåan ett poesiprojekt, och det fanns en klass som hette 16ESA och ESC där dansarna valde att ta in de dikter som de gjorde i engelskan i sin Februarishow, och det var faktiskt ganska häftigt att se, det var jättekul!

Har du något specifikt intresse eller talang som du vill dela med dig av och varför gillar/kan du det?

–Suckar och säger: Talang, nej, men ett specifikt intresse som jag har, är att jag älskar flugfiske; det kanske inte säger så mycket. Flugfiske är alltså att fiska utan vanligt drag, och i stället med fluga. Min farsa kommer ju från Jämtland och han fiskade med sin farsa på det sättet. Det är lite speciellare än vanligt fiske, man kommer mycket närmare naturen. Det är jättekul!

Har du ett motto eller en regel som du följer i livet?

–Ja, jag tror ju på något som man fick lära sig ganska hårt i värnplikten, det faktum att misstag gör man och man ska ta lärdom av dem. Acceptera att man gör misstag och ett misstag är egentligen inte ett misstag om man tar lärdom av det så att säga.

En film, bok eller tv-serie som du rekommenderar. Om du har några?

–Oh ja! Jag älskar John Steinbecks "Vredens Druvor" som den heter på svenska. Fantastisk bok om depressionen i USA. Och serie, alltså "Breaking Bad" och "The Wire" är två serier som jag älskar. "Breaking Bad" är typ den enda serie som jag har sett om helt och hållet.

Men film (Johan tänker mycket) nu måste jag tänka här. Det finns ju så många. Jag tycker om "High Fidelity". Åh, jag kommer ju inte på några. Sådana gamla klassiker som "Gudfadern" är bra!

Vi tackar Johan och stänger av inspelningen, sedan fotograferar vi honom och lämnar klassrummet åt honom så han kan förbereda sig för att ha en lektion. ●

*Före detta lärare på Fryshuset

Flytande röster

Treorna på Text & form har arbetat med poesi och censur. I ett samarbete med nättidskriften Pen/opp, som jobbar för yttrandefrihet, litteratur och kultur, har de skrivit en kollektivdikt, alltså en dikt där alla skriver tillsammans.

Av: Julia, Noah, Elisabeth, Love, Sara, Elma

Bilderna kommer från utställningen Liquid voices som eleverna också besökte under projektet. Konstnären Farvash hade skapat ett utställningsrum där unga poeter från Iran genom en krypterad algoritm kunde koppla upp sig i realtid för att ocensurerat göra sina röster hörda genom text som sprayades ut på väggar och plastsdynken av en programmerad robot.

Alla skriver på sten

Ingen skriver om berg

Alla skriver någon gång i livet

Ingen berättar om sin egen censurering

Somliga skriver texter som de inte kan publicera, som de gömmer i sin byrålåda

Somliga har rätten att skriva

Några fångslas

De fortsätter att skriva i hemlighet, drömmer om ett land utan censur

De döljer andras ord som om de har rätten till deras tankar

Somliga skriver ut hela världar de kan se i sina sinnen

Vi skriver om oss själva, och om andra, men ger karaktärerna påhittade namn

Alla skriver vad de tänker

Några skriver något fullständigt fångslande

Andra skriver något billigt

ingen skriver något perfekt

I all ärlighet så kan vilken gammal tok som helst göra det

Andra berättar om sina texter

Andra skriver inte alls. Kanske intresserar det dem inte, vad vet jag

Vi skriver om människor

De skriver om företag
De skriver inte längre,
för ingen kommer lyssna

Några skriver i skymning,
invid stängda fönster

De skriver för att de ännu tror,
och ännu hoppas, på förändring

Alla skriver om sina tankar,
sina funderingar på livet

Somliga skriver texter som de inte kan publicera, som de gömmer i sin byrålåda

Några skriver texter som publiceras
och älskas världen över

Ingen skriver om censuren,
ingen som har fått sin bok tryckt i alla fall

Några skriver om saknaden av ord

Vi hoppas att framtiden ska se annorlunda ut,
att det ska vara en säker plats för alla världens författare

Nyfiken på
Pen/opp?
Skriv in
penopp.org
i sökfältet!

Att ändra radikala tankemönster

EXIT är en organisation som grundades av Fryshuset 1998. De hjälper människor som vill lämna radikala grupper, till exempel nazistiska rörelser. Redaktionen kontaktade EXIT och dess verksamhetsansvarige Björn Berglund för att få veta mer om detta viktiga arbete.

Text: Pål Biörnstad Illustration: Spektra

Vem grundade EXIT?

– Organisationen EXIT grundades 1998 av personal på Fryshuset som besökt Norge där de utvecklade en avradikaliseringmetod för människor som deltagit i radikala eller extrema rörelser. Denna metod tog man tillbaka till Sverige och lade som grund till EXIT.

Vad är det vanligaste problemet ni försöker lösa?

– Vi fokuserar på att reducera radikala tankemönster hos individen som sökt sig till oss.

Kan du beskriva ett exempel på hur ni gör det?

– Nej, skulle jag berätta det, skulle många av rörelserna informera aktiva medlemmar om våra metoder och motverka dessa.

Kan du berätta om ett tillfälle då det kändes som att ni lyckades?

– Varje gång vi kommer till ett läge där personen vi arbetar med inte längre besitter radikala tankemönster, har ett eget starkt positivt socialt nätverk och inte längre behöver oss, ser vi som ett lyckande. Vi strävar efter att göra varje människa autonom.

Vad tycker du är organisationens största utmaning just nu?

– Vi måste kontinuerligt anpassa oss efter de utvecklingar som sker i samhället kring radikala rörelser – detta är den ständiga utmaningen. I samhället överlag så ser vi precis som andra att polarisering normaliseras vilket är väldigt oroande.

Vad hoppas du att ni har åstadkommit om några år?

– Jag hoppas att fler aktiva människor och deras anhöriga söker hjälp hos oss.

”En plats som är mer än bara en skola”

Rektor Gunnar Holm om Fryshusets värdegrund

Text : Christina Elliot Foto: Spektra

Fryshuset grundades 1984 av Anders Carlberg i Norra Hammarbyhamnen. Anders Carlberg hade fått i uppgift av KFUM (Kristliga Föreningen av Unga Människor) att hitta en plats för unga som ville spela basket. Carlberg hittade ett gammalt fryslager som han lät renovera till en baskethall. Några byggarbetare berättade för Carlberg att det var brist på replokaler för musikintresserade och han lät då bygga 50 replokaler i samma byggnad. Alla dessa handlingar visar vad Fryshuset står för; att lyssna på ungdomars behov och idéer. Jag träffar Fryshusets rektor Gunnar Holm för att prata om verksamhetens värdegrund.

Hur skulle du beskriva Fryshuset med 3 ord?

– Mycket vänlig plats.

Vad är du stoltast över när det gäller Fryshuset?

– Jag är stolt över att få jobba på en plats som är mer än bara en skola.

Gunnar förklarar att det finns många andra verksamheter på Fryshuset som jobbar för att göra det så bra som möjligt för ungdomar i just den tid vi lever. Han säger:

– Här är skolan som en del av en skärgård; en ö som hänger ihop med de andra öarna som utgörs av Fryshusets verksamheter. När man frågar elever på Fryshuset gymnasium vad de tycker är bäst med att få gå på skolan så svarar säkert nio av tio, vilket de sagt i många många år, att det är en plats där man får vara precis just den man själv är.

Finns det något du skulle vilja förbättra med skolan?

– Även om närvaron har blivit bättre de senaste fem sex åren, så skulle jag vilja att ingen är borta från skolan som inte är sjuk.

Gunnar är övertygad om att det skulle leda till att alla elever klarar gymnasiet med minst godkända betyg.

– Men då handlar det ju också om att vi lyckas göra det här till en plats där man känner att det är meningsfullt att vara, fortsätter han.

Tycker du att Fryshuset sticker ut jämfört med andra skolor? I så fall hur?

– Ja, det tycker jag. Det är en skola som rymmer många olika personer och intressen. Vi har elever som vill bli basketspelare och samtidigt läkare. Här finns elever som inte lyckats så bra innan och nu får en större chans. Här finns elever som brinner för att spela gitarr och de är grymma på det.

Gunnar tror inte att det riktigt finns samma blandning på andra skolor, och betonar att han tycker att det är något vi ska vara rädda om och stolta över.

Hur arbetar ni på skolan för att alla elever på skolan ska nå målen?

– Det stora jobbet är att hitta inte bara specialinsatser för specifika elever, utan att anpassa undervisningen utifrån de elever vi har, förklarar Gunnar.

Han menar att här är lärare superviktiga, men att skolan också har specialpedagoger och personal inom elevhälsa som kan ge råd och tips till lärarna.

– För det är inget lätt uppdrag, säger Gunnar.
– Varje individ är ju unik!

Vad är viktigast enligt dig för att skapa en bra skolgång?

– Att man får chansen att känna sig trygg. Att man kan vara den man är utan att behöva vara orolig.

Gunnar exemplifierar med situationen där man ska prata inför hela klassen.

– Om man har en känsla av att någon kanske kommer skratta kommer det bli svårt att lära sig något överhuvudtaget.

Han förklarar att han därför tror att en klass

”Det finns också ordningsregler eftersom det är viktigt att alla uppträder på ett sätt som skapar studiero och möjlighet att lära sig. Det är ett gemensamt ansvar för både lärare och elever att se till så att alla får den möjligheten.”

måste börja med att skapa trivsel med varandra. Först då kan alla känna sig trygga och själva lärandet kan hamna i fokus.

–Annars är det något som skaver hela tiden.

Han fortsätter och berättar att skolan gör skyddsronder ur ett pedagogiskt och medicinskt perspektiv för att säkra att det är en så bra arbetsmiljö som möjligt för eleverna. Dels för den fysiska miljön, som att det t.ex. inte ska ramla ner något i huvudet, men också tillsammans med bl.a. skolsköterskor, där luften, ventilationen, och belysningen t.ex. undersöks. Men han betonar också att det handlar om ett enskilt ansvar:

–Det finns också ordningsregler eftersom det är viktigt att alla uppträder på ett sätt som skapar studiero och möjlighet att lära sig. Det är ett gemensamt ansvar för både lärare och elever att se till så att alla får den möjligheten.

När det gäller enskilda elevers måluppfyllelse berättar Gunnar att de olika programmen ser till att det finns extra stödtider på schemat.

–Och så har vi lovskolan.

Hur arbetar ni för att minska kriminalitet bland ungdomar på skolan?

–Kriminalitet är ju ett brett ord, och lyckligtvis är det något som de flesta eleverna inte håller på med, utan det händer någon enstaka gång med enstaka elever.

Gunnar berättar att när det upptäcks att elever är inblandade i något som t.ex. har med hot, våld eller droger att göra, sätts resurser som t.ex. kuratorer, lärare, skolledning, trygghetsvårdar och kontakt med hemmet in.

–Vi satsar väldigt mycket på tryggheten, det kriminella får överhuvudtaget inte existera på en skola.

Om det förekommer mobbning eller bråk på skolan, hur hanterar skolan det?

–Med mobbning gäller det att lyfta och ta tag i händelsen och det är först och främst lärarna som gör det. Om det är allvarligt blir också kuratorer och föräldrar inblandade.

Gunnar berättar att det brukar lösa sig bäst när

skolan får till en medling. Det betyder att den som är utsatt, om den orkar, får möjlighet att träffa den som har kränkt eller trakasserat.

I bästa fall kan det leda till att förövaren ber om ursäkt och förhoppningsvis kan alla inblandade gå vidare efter det.

–Man inser nog mer att man har gjort något dåligt när man får möta en människa som upplever sig kränkt av det man själv har sagt eller gjort, säger han.

Gunnar berättar också om värre fall, som t.ex. om slagsmål uppstår och skolans trygghetsvårdar upplever situationen som för svår. ”Då kontakter vi polisen”, säger han. Om det i uppföljningen med kuratorer och hemmet etc. skulle vara så att eleven inte kan övertyga skolan om att det inte kommer hända igen, blir hen avstängd en period.

Vad vill du att eleverna ska ta med sig när de går ut gymnasiet?

–Vi har en helhetsidé på skolan, något som är mer praktiskt än en vision. Kärnan i den är att vi driver en skola för att vi vill ha nyfikna, kunniga och handlingskraftiga individer som lär och skapar i samspel med andra.

Gunnar exemplifierar med viktiga uppfinningar och vinnare av Nobelpriset och förklarar att dessa visar på hur viktigt samspelet är. Alla de här kända personerna har flera andra runt sig som har hjälpt, stöttat och gjort det möjligt att lyckas.

–Att gå härifrån och känna sig trygg med sina kunskaper, fortsätta att vara nyfiken med förmågan eller insikten om att om jag ska förändra eller utveckla något, så kan jag inte göra det själv. Då måste jag göra det med andra. ●

Foto: Christina Ellfot

👉 Vill du läsa svaren som några elever gav på samma frågor?

Gå in på Frysensbloggen frysen.se och läs intervjun av Christina.

Quiz

Under hösten 2021 har Fryshusets elever i årskurs 1 på de estetiska programmen jobbat med FN:s globala mål nr 15: Ekosystem och biologisk mångfald. Testa dina kunskaper i det globala målet!

Text: Maja Åkesson Foto: Adobe Stock / Tinnakorn

Här får du chansen att testa dig själv på dina kunskaper om mål 15!
(Facit finns på sida 43)

- 1 Vad är biologisk mångfald?**
1. Hur mycket människor förökar sig
 2. Ett landskap med många olika arter
 3. Hur många djur som dör i genomsnitt

- 2 Runt hur många djur i världen är utrotningshotade?**

1. 500 000
2. 3 miljoner
3. 1 miljon

- 3 Vilket av följande är ett delmål av globala målen, mål 15?**

1. Stoppa ökenspridning och återställ förstörd mark
2. Minska föroreningarna i haven
3. Minska mängden avfall markant

- 4 Hur mycket av regnskogen skövlas varje år?**

1. Ca 50 000 kvadratkilometer
2. Ca 30 000 kvadratkilometer
3. Ca 45 000 kvadratkilometer

- 5 Vilket av följande djur är inte utrotningshotat?**

1. Bergsgorilla
2. Varg
3. Tiger

- 6 Vilket av dessa är ett exempel på hur du kan stödja mål 15?**

1. Köpa ekologisk mat
2. Köpa mer grönsaker
3. Inte slösa på vatten

Vi ses i nästa nummer!

Bildkollage: Kevin Jakobsson